

Dr. Sezer Er Güneri¹, Dr. Selma Şen²

Geliş/Received : 17.07.2017
Kabul/Accepted : 09.01.2018

Öz

Amaç: Araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin kadına ilişkin namus anlayışı tutumlarını ve etkileyen faktörleri belirlemektir.

Gereç ve Yöntemler: Tanımlayıcı ve kesitsel tipte olan çalışma, Ocak-Mart 2016 tarihleri arasında, araştırmaya katılmayı kabul eden 697 (%2,65) hemşirelik fakültesi öğrencisi ile yapılmıştır. Veriler, birey tanıtım formu ve Kadına İlişkin Namus Anlayışı Ölçeği ile toplanmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalaması $20,60 \pm 1,33$, %80,1'inin kadın, %33,1'inin en uzun süre ilçede yaşadığı, annelerinin %41,6'sının, babalarının %29,7'sinin ilkokul mezunu, %37,6'sının iki kardeşi olduğu, %73,0'ünün ailesinde herkesin söz sahibi olduğu, %38,6'sının aile ilişkilerinin iyi olduğu belirlenmiştir. Ölçek puan ortalamalarının $97,75 \pm 17,73$, alt boyutlardan geleneksel namus $35,18 \pm 7,79$; eşitlikçi yaklaşım $45,90 \pm 7,50$; evlilik öncesi namus anlayışı $16,66 \pm 5,19$ olarak hesaplanmıştır. Ölçek toplamına göre yapılan puanlamaya göre öğrencilerin %88,5'inin eşitlikçi tutuma sahip olduğu belirlenmiştir. Ölçek puan ortalaması ile cinsiyet, en uzun süre yaşanan yer, anne ve baba öğrenim durumu, kardeş sayısı, aile içi söz sahibi olma ve aile ilişkileri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p < 0,01$).

Sonuç: Öğrencilerin kadına ilişkin namus tutumlarının eşitlikçi yönünde olduğu, bununla birlikte geleneksel namus anlayışının da önemli olduğu görülmüştür. Üniversite eğitiminde bu konuya yer verilmesi ve gençlerin farkındalığının artırılması önerilmektedir.

Anahtar sözcükler: Öğrenci, Toplumsal cinsiyet, Tutum

Abstract

Aim: The aim of the study was to determine the attitudes of the university students towards women-related honor and associated factors.

Material and Methods: This descriptive and cross-sectional study was conducted between January and March 2016 among 697 (2,65%) nursing students, who agreed to participate in the research. The data were collected using an individual identification form and the Attitude Scale for Women-Related Conception of Honor.

Findings: Of the students, the mean age was $20,60 \pm 1,33$ years, 80,1% were female, 33,1% have lived in the districts for the longest period of their lives. 41,6% of their mothers and 29,7% of their fathers were primary school graduates, 37,6% have two siblings, all family members of 73,0% of the students had a voice and 38,6% of the participants had good family relationships. The mean scale score was $97,75 \pm 17,73$; the scores on traditional honor concept, gender-egalitarian attitudes and premarital honor concept subscales were $35,18 \pm 7,79$, $45,90 \pm 7,50$ and $16,66 \pm 5,19$, respectively. According to the scoring performed based on the sum of the scale values, it was determined that 88,5% of the students had egalitarian attitudes. It was seen that there was a significant difference between the mean scale score and the gender, the settlement where the participants have lived for the longest period of their lives, mother's and father's educational status, the number of siblings, having a voice within the family and family relationships ($p < 0,01$).

Conclusion: An egalitarian attitude was seen among the students toward women-related honor, however, the traditional honor conception is also important. It is recommended that this issue should be included in university education and the awareness among young people should be raised.

Key words: Student, Gender, Attitude

Giriş

Bireyin toplumdaki yerini belirleyen ve sosyal statüsüne anlam yükleyen toplumsal cinsiyet kavramı bireyin davranışlarını düzenlemektedir. Ataerkil toplum, davranışlarını kadın ve erkeğe ayrı öğretiler halinde sunmaktadır (1). Toplumsal cinsiyet kadın ve erkek arasındaki kural, rol ve ilişkileri tanımlayan sosyal özelliklerinin yapılanmasını gösterir. Toplumdan topluma çeşitlenir ve değişir. Çoğu insan ya erkek ya da kadın doğmakla birlikte, evde, toplumda ve iş yerlerinde, aynı ya da karşı cinsle nasıl etkileşimde bulunacağını kapsayan, cinse özgü öğretilen uygun kural ve davranışları vardır. Kişi ya da gruplar, kurulan cinsiyet normlarına uymadığında, çoğu sağlığı olumsuz etkileyen damgalanma, ayrımcı uygulamalar ya da sosyal dışlamayla karşılaşmaktadır (2).

Dünya Ekonomik Forumu (2016) Cinsiyet Ayrımı Raporu'na göre Türkiye, 144 ülke arasında 130. sırada yer almaktadır (3). Toplumsal cinsiyet normları kadın ve erkek ile ilgili sosyalleşme süreci boyunca nesilden nesile geçirilen inançları göstermektedir. Bunlar, zamanla, farklı kültür ve toplumlarda değişim gösterir. Cinsiyet normları pekiştirildiğinde, bir grup ya da cinste kötü muamele, güç ve fırsat eşitliğinde farklılık ve eşitsizliğe yol açar (2). Geleneksel kültürde erkek, kadının davranışını kontrol etme hakkına sahiptir, bu durum erkeği en küçük olayda şiddete yöneltmektedir (4). Türkiye'de namus cinayetlerinin yansımasıyla toplum tarafından namusun algılanması ve namus tutumları üzerinde durulmaya başlanmıştır (5).

Türk Dil Kurumu sözlülüğünde namus, "Bir toplum içinde ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere bağlılık, iffet, dürüstlük ve doğruluk" şeklinde tanımlanmaktadır (6). Namus kavramı ile ilgili dilimizde geniş bir sözcük hazinesi mevcuttur. Günlük yaşamda namus ile ilgili kullanılan sözcükler, namusu iki paralık olmak, namusuna dokunmak, namusunu temizlemek, namusuyla yaşamak, namus belası, namus borcu, namus davası, namus sözü... şeklindedir (7).

Günümüzde namus kavramı, erkekler ve kadınlar için kullanılan bir kavram şekline gelmiştir. Bu kavram, bir kişinin, toplum tarafından belirlenmiş olan kadınlık ve erkeklik standartları doğrultusunda yaşaması anlamına gelmektedir.

Kadınların namusu ile erkeklerin namusu arasında toplumsal cinsiyete dayalı bir ayrım söz konusudur. Türkiye'deki namussuz erkek demek güvenilmez ve kendisiyle birlikte karısının da üzerinde cinsel olarak denetim kurma şeklindeki sosyal sorumluluklarını yerine getirmemesi demektir. Bunun tam tersine kadının namusu yalnızca kadının kendi cinselliği ile ilişkili bir durumdur (8). Kadının cinsel tutumu (bakirelik, evlilik dışı ilişki, aile dışı erkeklerle samimiyeti, cinsellikte utangaçlık gibi) namusu tanımlamada önemli özelliklerdendir. Bu doğrultuda, ailenin saygınlığını ve adını korumada kadına büyük sorumluluk yüklenmektedir (9). Kadın cinsellikle ilgili tutumunun, hareketinin, karşı cins ile ilişkilerinin, evlilik dışı ilişkisinin ve aldatma gibi davranışının ailenin namusuna zarar getireceği ve lekeleyeceği düşünülür. Kadının namuslu davranışları namus kültürlerinde önemlidir ve erkeğin namusuna atfedilen değer, kadın davranışlarıyla doğrudan bağlantılıdır. Bu açıdan namusu koruma adına kadının her türlü davranışı gözlenmekte ve kontrol altında alınmaktadır (4). Kadının cinsel saflığı, cinsellikten uzak durması ve edepli davranışları namus kültürlerinde oldukça değer verilen şeylerdir (9).

Eğitim düzeyinin yükselmesiyle birlikte toplumun cinsiyet rollerini daha uygar biçimde algılaması, toplumsal cinsiyet eşitliği ve adil davranışlarını kadına olumlu biçimde yansıması sağlanabilmektedir (4). Toplumda bu değişimi oluşturabilecek en önemli grubun üniversitede eğitim alan genç insanlar olduğu düşünülmektedir. Geleceğin anne-babası ve toplumda karar verici konumda olacak gençliğin namusa yönelik tutumlarının belirlenmesi, elde edilen bulguların farkındalık sağlama, uygar ve gelişmiş ülke seviyesine ulaşmada sağlayacağı katkı önemlidir. Gelecekte topluma sağlık hizmeti sunacak hemşirelik öğrencilerinin de bu konudaki tutumlarının belirlenmesinin, eğitim içeriklerinin güncellenmesi ve gelecekte planlanan çalışmalara yön göstermesi açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Gereç ve Yöntem

Çalışma; hemşirelik fakültesi öğrencilerinin kadına ilişkin namus anlayışı tutumlarını ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla tanımlayıcı ve kesitsel tipte bir araştırmadır.

Araştırma Evreni ve Örneklemi

Araştırma, Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi öğrencileri ile Ocak-Mart 2016 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmanın evrenini belirlenen tarihlerde öğretim gören 1416 öğrenci oluşturmuş, evreni bilinen örneklem formülü kullanılarak %95 güven seviyesi ve %5 hata payı ile çalışmaya 303 öğrencinin alınması gerektiği bulunmuş, araştırmaya katılmayı kabul eden ve formları eksiksiz dolduran tüm öğrenciler (n:697) örneklemi oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında araştırmacı tarafından oluşturulan Birey Tanıtım Formu ve Kadına İlişkin Namus Anlayışı Tutum Ölçeği (KİNATÖ) kullanılmıştır.

Birey Tanıtım Formu: Form, öğrencilerin yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, aile tipi, anne ve baba eğitim durumu, kardeş sayısı gibi sosyodemografik özelliklerini belirlemek üzere hazırlanmış 40 sorudan oluşmaktadır.

Kadına İlişkin Namus Anlayışı Tutum Ölçeği (KİNATÖ):

Ölçek, Gürsoy (2008) tarafından gençlerin kadına ilişkin "namus" ile ilgili tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Beş dereceli likert tipi bir ölçektir. Ölçek; geleneksel namus anlayışıyla ilgili sorulardan oluşan birinci boyut (9 madde); eşitlikçi yaklaşımıyla ilgili sorularından oluşan ikinci boyut (11 madde) ve evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışıyla ilgili sorulardan oluşan üçüncü boyut (5 madde) olmak üzere üç boyuttan ve toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan "125", en düşük puan ise "25"tir. Birinci boyut maddelerinin alabileceği en yüksek puan "45", en düşük puan "9"; ikinci boyut maddelerinin en yüksek puan "55", en düşük puan "11"; üçüncü boyut maddelerinin yüksek puan "25", en düşük puan ise "5"tir. Ölçekten alınabilecek puan ne kadar yüksek ise, öğrencilerin kadına ilişkin namus algısı ve tutumları o kadar olumlu olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin geneli için 25-50 arası puan kadına ilişkin "namus" anlayışı ile ilgili geleneksel ve cinsiyet ayırmacılığı içeren bir tutumu, 51-75 arası puan kararsız tutumu, 76-125 arası puan eşitlikçi tutumu temsil etmektedir (5,10). Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.93'tür. Çalışmada Cronbach alfa katsayısı 0.92 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin analizinde SPSS 15.0 (Statistical Package of Social Science) paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak, öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri sayı ve yüzde dağılımları, KİNATÖ puanları ortalama ve standart sapma şeklinde verilmiştir. Ölçek ve alt boyut puanları normal dağılım özelliği gösterdiğinden (Skewness:-0,32; Kurtosis:-0,53), karşılaştırmalı analizlerde parametrik testlerden Student t testi, One way Anova Varyans Analizi yapılmış, gruplar arası farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu durumlarda farkın kaynaklandığı grubu belirlemek için Tukey HSD analizi kullanılmıştır (11).

Araştırmanın Etik Yönü

Ölçeğin çalışmada kullanılabilmesi için E. Gürsoy'dan mail yolu ile izin alınmıştır. Anket uygulama öncesi kurum izni ve öğrencilerden sözel onam alınmıştır. Uygulamada, öğrencilerin ders saatleri dikkate alınmış ve araştırmanın amacı hakkında bilgi verilerek tüm sınıflara anket formları dağıtılmış, cevaplamaları için 10-15 dakika süre verilerek formlar geri toplanmıştır.

Bulgular

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin; %27.0'sinin üçüncü sınıfta, yaş ortalamasının 20.60 ± 1.33 , %53.9'unun 21 yaş ve üzeri grupta, %80.1'inin kadın olduğu, %33.1'inin en uzun süre ilçede yaşadığı, %73.0'ünün fen-Anadolu lisesi mezunu olduğu, %44.3'ünün yurttan kaldığı saptanmıştır (Tablo 1).

Öğrencilerin, annelerinin %41.6'sı, babalarının %29.7'si ilköğretim mezunu, annelerinin %70.9'u ev hanımı, babalarının %36.4'ü emekli, %37.6'sı iki kardeşe sahip, %70.7'si aile gelirinin giderine denk olduğunu bildirmiştir. Aile içi sorunlarda %73.0'ü herkesin söz sahibi olduğunu, %38.6'sı aile ilişkilerinin iyi olduğunu belirtmiştir (Tablo 1).

Araştırmaya katılan öğrencilerin KİNATÖ puan ortalaması $97,75 \pm 17,73$, alt boyut puan ortalamalarından geleneksel namus $35,18 \pm 7,79$; eşitlikçi yaklaşım $45,90 \pm 7,50$; evlilik öncesi namus anlayışı $16,66 \pm 5,19$ olarak hesaplanmıştır (Tablo 2). Ölçek toplamına göre yapılan puanlamaya göre öğrencilerin %0,9'u (n=6) geleneksel, %10,6'sı (n=74) kararsız, %88,5'inin (n=617) eşitlikçi tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin hemşirelik ile ilgili derneklere ilişkin özellikleri

Tanıtıcı Özellikler	n	%
Sınıf		
1.Sınıf	192	27,5
2. Sınıf	182	26,1
3. Sınıf	188	27,0
4. Sınıf	135	19,4
Yaş Grubu		
17-20 yaş	321	46,1
21 yaş ve üzeri	376	53,9
Yaş Ortalaması: 20,60±1,33 (En düşük: 17; En Yüksek: 25)		
Cinsiyet		
Kadın	558	80,1
Erkek	139	19,9
En Uzun Süre Yaşadığı Yer		
Köy	82	11,8
İlçe	231	33,1
Şehir	217	31,1
Büyük şehir	167	24,0
Mezun Olduğu Lise		
Fen/Anadolu Lisesi	509	73,0
İmam Hatip Lisesi	15	2,1
Meslek Lisesi	13	1,9
Düz Lise	160	23,0
Şu Anda Yaşadığı Yer		
Yurt	309	44,3
Evde arkadaşları	199	28,6
Ailesi ile	134	19,2
Evde tek başına	55	7,9
Anne Öğrenim Durumu		
Okur-yazar	24	7,7
İlkokul mezunu	290	41,6
Ortaokul mezunu	86	12,3
Lise mezunu	159	22,8
Üniversite mezunu	56	8,0
Baba Öğrenim Durumu		
Okur-yazar değil	20	2,9
Okur-yazar	30	4,3
İlkokul mezunu	207	29,7
Ortaokul mezunu	113	16,2
Lise mezunu	197	28,3
Üniversite mezunu	130	18,7
Anne Meslek		
Ev hanımı	494	88
İşçi	70,9	12,7
Emekli	60	8,6
Memur	55	7,9

Tablo 1'in devamı Öğrencilerin hemşirelik ile ilgili derneklere ilişkin özellikleri

Tanıtıcı Özellikler	n	%
Baba Meslek		
Çalışmıyor	25	3,6
İşçi	182	26,1
Emekli	254	36,4
Memur	105	15,1
Serbest meslek	131	18,8
Kardeş Sayısı		
Kardeşim yok	96	13,8
1 kardeş	139	19,9
2 kardeş	262	200
3 ve daha fazla	37,6	28,7
Okur-yazar değil	52	7,5
Gelir Durumu		
Gelir giderden az	127	18,2
Gelir gidere denk	493	70,7
Gelir giderden çok	77	11,0
Aile İçi Sorunlarda Söz Sahibi Kişi		
Anne	55	7,9
Baba	133	19,1
Hep birlikte	509	73,0
Aile İlişkilerine Göre Dağılımı		
Kötü	52	7,5
Orta	145	20,8
İyi	269	38,6
Çok iyi	231	33,1
Toplam	697	100.0

Öğrencilerin KİNATÖ toplam puan ortalaması ile cinsiyet, en uzun süre yaşanan yer, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, kardeş sayısı, aile içi sorunlarda söz sahibi olma ve aile ilişkileri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,01$). Kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre namus anlayışı tutumları daha olumludur ve aradaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,01$). En uzun süre yaşanan yer geliştikçe namus anlayışı tutumlarının da olumlu duruma geldiği görülmekte; Tukey HSD ile yapılan ileri

analize göre, köyde yaşayanlar ile tüm gruplar, büyük şehirde yaşayanlar ile köy ve ilçede yaşayanlar arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır ($p<0,01$). Anne ve baba öğrenim düzeyi arttıkça öğrencilerin namus anlayışı tutumları daha olumlu duruma gelmektedir. Tukey HSD ile yapılan ileri analiz doğrultusunda, anne öğrenim durumu okur-yazar olmayan ve okur-yazar olan grup ile ilkökul mezunu, lise mezunu ve üniversite mezunu olan gruplar arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,01$). Baba

Tablo 2. Öğrencilerin KİNATÖ ve alt boyutlarından aldıkları puan ortalamalarının dağılımları

KİNATÖ	n	\bar{X}	Ss	Cronbach Alpha
Geleneksel Namus	697	35,18	7,79	0,85
Eşitlikçi Yaklaşım		45,90	7,50	0,85
Evlilik Öncesi Cinsellik/Namus Anlayışı		16,66	5,19	0,82
Ölçek Toplam		97,75	17,73	0,92

Tablo 3. Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri ile KİNATÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması

Tanıtıcı Özellikler	KİNATÖ		
	$\bar{X} \pm Ss$	t/F	p
Cinsiyet			
Kadın	98,84±17,05	-2,99*	0,00
Erkek	93,39±19,71		
En Uzun Süre Yaşadığı			
Yer			
Köy	88,78±18,2	11,55**	0,00
İlçe	96,83±16,84		
Şehir	98,63±18,24		
Büyük şehir	102,31±16,36		
Anne Öğrenim Durumu			
Okur-yazar değil	90,32±19,70	5,31**	0,00
Okur-yazar	90,03±18,26		
İlkokul mezunu	98,71±17,21		
Ortaokul mezunu	97,04±17,71		
Lise mezunu	100,07±17,22		
Üniversite mezunu	101,67±16,10		
Baba Öğrenim Durumu			
Okur-yazar değil	86,70±22,27	7,74**	0,00
Okur-yazar	83,13±16,45		
İlkokul mezunu	99,69±16,83		
Ortaokul mezunu	95,57±18,00		
Lise mezunu	98,14±17,82		
Üniversite mezunu	101,06±16,04		
Kardeş Sayısı			
Kardeşim yok	102,48±16,82	5,74**	0,00
1 kardeş	99,84±16,56		
2 kardeş	97,65±16,69		
3 ve daha fazla	94,18±19,56		
Aile İçi Sorunlarda Söz Sahibi			
Anne	97,14±16,77	8,05**	0,00
Baba	92,36±19,70		
Hep birlikte	99,29±17,07		
Aile İlişkilerine Göre Dağılımı			
Kötü	91,55±21,28	5,34**	0,00
Orta	94,52±16,89		
İyi	98,77±17,06		
Çok iyi	100,00±17,66		

*Student t test; **One Way Anova

öğrenim durumu okur-yazar olmayan grup ile ilkokul mezunu ve üniversite mezunu olan gruplar arasında; okur-yazar olan grup ile ilkokul mezunu, ortaokul mezunu, lise mezunu ve üniversite mezunu olan gruplar arasında anlamlı

fark olduğu belirlenmiştir ($p < 0,01$). Kardeş sayısı azaldıkça namus anlayışı tutumlarının daha olumlu olduğu saptanmış; Tukey HSD ile yapılan ileri analiz sonucunda, kardeş sayısı üç ve daha fazla olan grup ile

kardeşi olmayan ve bir kardeşi olan gruplar arasında anlamlı fark olduğu hesaplanmıştır ($p<0,01$). Aile içi sorunlarda söz sahibi olmada sadece baba ile hep birlikte söz sahibi olan grup arasında anlamlı fark elde edilmiştir ($p<0,01$). Aile içi ilişkiler iyileştikçe ise namus anlayışı tutumlarının olumlu duruma geldiği belirlenmiş; Tukey HSD ileri analizine göre, aile içi ilişkileri kötü olan grup ile iyi ve çok iyi olan gruplar; çok iyi olan grup ile kötü ve orta olan gruplar arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır ($p<0,01$). Öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıf, yaş grubu, mezun olduğu lise, şu anda yaşadığı yer, gelir durumu, anne ve baba mesleği, gelir durumu ile ölçek toplam puanı arasında anlamlı fark elde edilmemiştir.

Tartışma

Çalışma sonucunda, öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışlarının olumlu (KİNATÖ=97,75±17,73) olduğu, %88,5'inin (n=617) eşitlikçi namus anlayışı tutumuna sahip olduğu; alt boyut puanlarının yüksekte düşüğe "eşitlikçi yaklaşım" (45,90±7,50); "geleneksel namus anlayışı" (35,18±7,79) ve "evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı" (16,66±5,19) şeklinde sıralandığı saptanmıştır. Bulgular, Işık ve Sakallı-Uğurlu (2009), Yazıcı ve Topalak (2014), Gürsoy ve Özkan (2014), Kömürcü ve ark. (2016) öğrenciler ile yaptığı çalışmalar ile benzer, Yağbasan ve Kolyiğit (2016) çalışması ile tersi yöndedir (4,10,12,13,14). Yılmaz ve ark. (2009) çalışmasında da erkeklerin evlilik yaşamında daha geleneksel görüşe sahip oldukları belirlenmiştir. Ataerkil toplumlarda üreme, bireyin cinsel davranışlarına bağlıdır (15). Bu doğrultuda bireysel cinsellik toplumun denetim ve kontrolüne bağlı namus kavramı ile eşleştirilmiştir (1). Geleneksel yapıya sahip toplumlarda kadının evlilik öncesi cinsel ilişkide bulunmaması önemlidir (15,16). Öğrencilerin genelde geleneksel tutumdan uzak olmasına karşın, evlilik öncesi cinsellik ile ilgili görüşlerinin geleneksel yönde sürdüğü görülmektedir.

Kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre namus anlayışlarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Gürsoy ve Özkan (2014), Kömürcü ve ark. (2016), Yazıcı ve Topalak (2014) çalışma sonuçları benzerlik göstermekte, Yağbasan ve Kolyiğit (2016) çalışmasında kız öğrencilerde gelenekselliğin baskın olduğu belirlenmiştir

(4,10,13,14). Yılmaz ve ark. (2009) çalışmasında kız ve erkek öğrencilerin toplumsal ve aile yaşamı ile ilgili eşitlikçi görüşlere, Vefikuluçay ve ark. (2007), Kodan-Çetinkaya (2013), Sis-Çelik ve ark. (2013), Uçar ve ark. (2017) çalışmasında kız öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları belirlenmiştir (15,17,18,19,20). Sürekli değişen dünyada namusa ilişkin değerler ve bağlantılı tutumlar da değişmektedir. Kadın ve erkeğin toplumsal rolleri gereği verdiği farklı tepkiler namusun dönüşümünde büyük önem taşımaktadır (1). Türkiye'nin gelişmekte olan ülkeler arasında yer alması ve buna bağlı olarak toplumdaki değişimler, araştırma sonuçlarındaki farklılıkları açıklayabilmektedir. Kız öğrencilerin namusa ilişkin tutumlarının olumlu ve hem kız hem erkek öğrencilerin görüşlerinin çoğunlukla eşitlikçi yönde olmasının toplumsal değişim sürecini de olumlu yönde etkileyebileceği söylenebilir.

En uzun süre yaşanan yer büyüdükçe namus anlayışı tutumlarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Türk ailesinin kültürel olarak değişimi, sanayileşme, göç ve kentleşme gibi sosyoekonomik değişim süreçlerinin etkisi altında kalmıştır. Toplumun kentlileşmesine bağlı olarak geleneklerde, örf ve adetlerde değişim görülmektedir (21). Kadın ve erkeğin toplumda var olma şekli kişilerin hayatını biçimlendirir. Bireyin doğduğu ortamdaki toplum yapısı, kadın ve erkeğe uygun görülen davranışlar doğrultusunda yetişmesini sağlar (22). Büyük şehirlerde kadınların eğitim alma, iş yaşamı ve sosyal hayata katılımı artmakta, bu durum kadın-erkek arasındaki ayrımcılığın azalmasına yol açmaktadır. Bu ortamda yetişen gençlerin de kadına ilişkin namus anlayışlarının olumlu yönde etkilendiği düşünülmektedir.

Anne ve baba öğrenim düzeyi ile namus anlayışı tutumları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Yapılan çalışmalarda anne ve baba eğitim düzeyi ile kadına ilişkin namus anlayışı tutumu arasında olumlu ilişki olduğu belirtilmiştir (10,14,23). Kodan-Çetinkaya'nın (2013) çalışmasında toplumsal cinsiyete ilişkin tutumu anne eğitim düzeyinin etkilediği, baba eğitim düzeyinin etkilemediği saptanmıştır (18). Pınar ve ark. (2008) çalışmasında, anne eğitim düzeyinin kadın-erkek anlayışı tutumlarını etkilediği, eğitim seviyesi arttıkça çağdaş görüşün kabullenildiği

belirlenmiştir (24). Eğitim temel insan hakları arasında yer almaktadır (22). Eğitim seviyesi, aile yapısını ve etkileşimini, anne ve babanın tutum ve davranışlarını etkilemekte, aile içinde yetişen çocuğun da bu ortama göre biçimlendiği bilinmektedir. Geleceğin yetişkinleri olan gençlerin modern yaşam ve eşitlikçi anlayışı benimsemesinde kadın ve erkeklerin eğitim düzeyinin arttırılmasının önemli olduğu görülmektedir.

Kardeş sayısı azaldıkça öğrencilerin namus anlayışı tutumlarının daha olumlu olduğu saptanmıştır. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2013 sonuçlarında, kadınların eğitim düzeyindeki artışın doğurganlıkta düşüşe neden olduğu, eğitimi olmayan kadınlar ile lise ve üzeri eğitim alan kadınlar arasında ortalama iki çocuk fark olduğu belirtilmektedir (25). Kadınların çocuk sayısı azaldıkça çalışma ve sosyal hayata katılımının arttığı bilinmektedir. Bu durumun, kadının aile içinde söz sahibi olmasını, kadın-erkek arasında eşitlikçi tutumu artıracak ve dolayısı ile gençlerin tutumlarının da olumlu yönde etkilenebileceği söylenebilir.

Aile içi sorunlarda eşitlikçi yaklaşımının ve aile ilişkilerindeki iyileşmenin namus anlayışı tutumunu olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Yağbasan ve Kolyiğit'in (2016) çalışma sonuçlarında gençlerin tutumlarının oluşmasında aile ve toplum namus kültürünün, eğitimden daha fazla rol oynadığı belirlenmiştir (4). Türkiye Aile Yapısı Araştırması 2011'e (TAYA) göre, Türkiye'de sosyoekonomik gelişme ve özellikle eğitim seviyesinin artmasıyla çocukların ekonomik değerinin düştüğü, psikolojik değerinin arttığı görülmektedir. Anne baba ile çocuklar arasındaki ilişkilerin, çocukların aileden başlayan sosyalleşme süreçlerinin, bağımsız karar alma yetilerinin, farklı ilgi alanlarının, sosyal, bilişsel ve duygusal becerilerinin gelişmesine, başka bir deyişle çocukların bireysel gelişimine olan katkıları anlamında son derece önemli bir belirleyici olduğu söylenebilir (26). TAYA 2011 sonuçlarında, sosyoekonomik seviye arttığında, anne/kadın ve çocukların her konuda karar verici olma oranları yükselmektedir. Çocuklar rollerini, toplumun beklentilerini ailede öğrenmeye başlar ve bu öğrenim sosyalleşme süreciyle diğer kurumlarda

da devam eder. Eğitimli kadınlar daha fazla çalışma yaşamına katılmakta, ev işlerinde daha eşitlikçi paylaşımın olduğu ailelerde yaşamakta, ailesiyle ilgili konularda daha fazla karar vermektedir (26). Aile, toplumla ilişkiyi ve dolayısıyla toplumu biçimlendirir. Toplumdaki çeşitli kurum, süreç ve olguların oluşması ve değişimi, aile üyeleri ve kuşaklar arası ilişkileri de değiştirmektedir. Toplumsal değişimle birlikte iş ve aile kurumu değişmekte, buna uyum göstermeyi başaran genç kuşaklar için cinsiyet rollerinde ve beklentilerinde de değişim oluşmaktadır (27). Bu değişimin olumlu yönde gerçekleşmesi için başta aile ile ilişkilerin güçlendirilmesi, aile ve gençlerin bu doğrultuda desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Sonuç

Araştırma sonucunda, öğrencilerin namus anlayışı tutumunun genel anlamda eşitlikçi olduğu, evlilik öncesi cinselliğin katılımcılar tarafından benimsenmediği belirlenmiştir. Namus anlayışı tutumlarını öğrencilerin, cinsiyeti, en uzun süre yaşadığı yer, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, kardeş sayısı, aile içi sorunlarda söz sahibi olma ve aile ilişkilerinin etkilediği saptanmıştır.

Kadın erkek eşitliği, toplumsal cinsiyet ve namusa ilişkin tutumları aile başta olmak üzere toplumsal kurum ve toplumsallaşmanın etkilediği bilinmektedir. Toplumun bu konularda eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi, tutum ve davranışları üzerinde olumlu etki yaratabilir. Eşitlikçi anlayışa sahip ortamda yetişen gençler de bu anlayışı benimseyerek, ülkenin gelişmişlik düzeyine olumlu katkıda bulunabilecektir. Üniversite ortamında bu konuların üzerinde durulması öğrencilerin bilinç ve farkındalığını yükseltmektedir fakat bunun geç ve yetersiz olacağı bilinmektedir. Geleceğin sağlık profesyonelleri olacak hemşirelik öğrencilerinin namus anlayışına yönelik olumlu tutuma sahip olmasının, hizmet vereceği topluma ön yargısız ve çözüm odaklı yaklaşımda bulunmasında olanak sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın, farklı örneklem grupları ile ve cinsiyet eşitliğini etkileyebileceği düşünülen, çalışmada ele alınmayan boyutlarının da dikkate alınarak tekrarlanması önerilmektedir.

İletişim: Dr. Sezer Er Güneri

E-posta: er.sezer@hotmail.com

Kaynaklar

1. Kalav A. Namus ve toplumsal cinsiyet. *Mediterranean Journal of Humanities* 2012;II/2:151-63.
2. World Health Organisation (WHO). Gender, equity and human rights 2017. Erişim Tarihi: 30.8.2017, Erişim Adresi: <http://www.who.int/gender-equity-rights/understanding/gender-definition/en/>
3. World Economic Forum. The global gender gap report 2016. Erişim Tarihi: 30.8.2017. Erişim Adresi: <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2016/rankings/>
4. Yağbasan M, Kolyiğit H. Üniversite öğrencilerinin namus töre ve şiddet algısı (Fırat Üniversitesi özelinde bir alan araştırması). *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2016;4(35):1-18.
5. Gürsoy E, Arslan H. (2011). Üniversite öğrencilerinde kadına ilişkin "namus" anlayışı tutum ölçeği (KINATÖ) geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Sağlık ve Toplum Dergisi* 2011;21(3):28-37.
6. Türk Dil Kurumu (TDK). Güncel Türkçe sözlük. Erişim Tarihi: 30.8.2017. Erişim Adresi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.59d236590ffb64.29861985
7. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı. Medyada töre ve namus cinayetlerinin yansımaları, veliler ve öğrenciler üzerindeki etkileri. 2008. Erişim Tarihi: 30.8.2017. Erişim Adresi: http://www.meb.gov.tr/earged/earged/tore_namus_etkileri.pdf
8. İnci ÜH. Basında yer alan namus cinayetlerinin sosyolojik analizi. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi* 2013;2(3):282-96.
9. Sakallı-Uğurlu N, Akbaş G. Namus kültürlerinde "namus" ve "namus adına kadına şiddet": Sosyal psikolojik açıklamalar. *Türk Psikoloji Yazıları* 2013;16(32):92-4.
10. Gürsoy E, Özkan HA. Türkiye'de üniversite öğrencilerinin kadına ilişkin "namus" algısı. *Psikiyatri Hemşireliği* 2014;5(3):149-59.
11. Coşansu G. Veri analizi ve yorumlama. İçinde: Erdoğan Ş, Nahcivan N, Esin MN, editörler. *Hemşirelikte Araştırma*. 2. Baskı. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2015. p.235-79.
12. Işık R, Sakallı-Uğurlu N. (2009). Namusa ve namus adına kadına uygulanan şiddete ilişkin tutumlar ölçeklerinin öğrenci örneklemiyle geliştirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları* 2009;12:16-24.
13. Yazıcı T, Topalak Şİ. Mesleki Türk müziği ve batı müziği eğitimi almakta olan üniversite öğrencilerinin namusa ilişkin tutumları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* 2014;3(2):275-85.
14. Kömürcü N, Yıldız H, Toker E, Karaman ÖE, Koyucu RG, Durmaz A, ve ark. Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri ve kadına ilişkin namus anlayışları ile ilgili tutumları. *Uluslararası Hakemli Kadın Hastalıkları ve Anne Çocuk Sağlığı Dergisi* 2016;5(3):1-22.
15. Yılmaz DV, Zeyneloğlu S, Kocaöz S, Kısa Z, Taşkın L, Eroğlu K. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 2009;6(1): 775-92.
16. Bilgili N, Vural G. (2011). Kadına yönelik şiddetin en ağır biçimi: namus cinayetleri. *anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2011;14(1): 66-72.
17. Vefikuluçay D, Zeyneloğlu S, Eroğlu K, Taşkın L. Kafkas üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2007; 26-38.
18. Kodan-Çetinkaya S. Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Nesne* 2013;1(2):21-43.
19. Sis Çelik A, Pasinlioğlu T, Tan G, Koyuncu H. Üniversite öğrencilerinin cinsiyet eşitliği tutumlarının belirlenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi* 2013;21(3):181-86.
20. Uçar T, Derya YA, Karaaslan T, Tunç ÖA. Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Şiddet Davranışları. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi* 2017; 26(3):96-103.
21. Çelik C. Değişim sürecinde Türk aile yapısı ve din pragmatik anlam ve işlev farklılaşması. *Karadeniz* 2009; 25-35.
22. Gümüšoğlu F. Ders kitaplarında toplumsal cinsiyet. *Toplum ve Demokrasi* 2008; 2(4):39-50.
23. Zeyneloğlu S, Kısa S, Yılmaz D. Turkish nursing students' knowledge and perceptions regarding virginity. *Nurse Education Today* 2013; 33:110-15.
24. Pınar G, Taşkın L, Eroğlu K. Başkent üniversitesi öğrenci yurdunda kalan gençlerin toplumsal cinsiyet rol kalıplarına ilişkin tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2008; 47-57.
25. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2013 (TNSA 2013). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü; 2014. p.59-73.
26. Turğut M, Feyzioğlu S. Türkiye Aile Yapısı Araştırması. 1. Basım. İstanbul: Araştırma ve Sosyal Politika Serisi 07; 2014. p.280-319.
27. Çarkoğlu A, Kalaycıoğlu E. Türkiye'de aile, iş ve toplumsal cinsiyet. 2013. Erişim Tarihi: 30.8.2017, Erişim Adresi: <http://kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/11/turkiyedeaileisvetoplumsalcinsiyetraporu2.pdf>.